

Vodič za volontere u Hrvatskoj

Kontakt osobe:
Maddalena Avon
Maddalena.avon@cms.hr

Ova publikacija nastala je u sklopu projekta STIRE: SUPPORTING THE INTEGRATION OF THE RESETTLED. Projekt financira Fond za azil, migracije i integraciju Europske unije. Sadržaj ove publikacije predstavlja samo stavove autora i isključiva je odgovornost autora. Europska komisija nije odgovorna za uporabu podataka sadržanih u njima.

Sadržaj

Uvod	4
Što je volontiranje?	6
1. Volontiranje	7
Volontiranje u CMS-u	7
Želiš li volontirati?	9
Kako naći prilike za volontiranje	10
Gdje mogu volontirati?	10
Lokalne inicijative	11
Iskustva s volonterima i o volontiranju	16
Kako postupati pri volontiranju	18
2. Sustav azila u svijetu i Hrvatskoj	21
Institucije	23
3. Integracija i interkulturalnost	25
Pojmovnik	28
Najčešća pitanja koja volonterke/i postavljaju o sustavu azila	31

Vodič

za volontere

Introduction – why do we volunteer?

Kao što pišemo u našem prvom priručniku za volontere¹, često kada predstavljamo Centar za mirovne studije i govorimo o začetima osnivanja same organizacije, kažemo kako je proizašao iz krugova pojedinaca/ki okupljenih oko Volonterskog projekta Pakrac. Pakrac je 90-ih godina bio jedan u nizu podijeljenih gradova u regiji čiji su stanovnici stradali u ratnim zbivanjima koja su se tada događala na području Hrvatske. Pomoć stanovnicima s obje strane linije koja je grad dijelila na srpski i hrvatski dio došla je od međunarodnih i domaćih volontera i volonterki koji/e su došli živjeti u Pakrac i boraviti s ljudima koje je rat podijelio. Osim oko Pakraca, dio tih pojedinaca/ki bio je angažiran i oko Antiratne kampanje.

Ideja okupljanja volontera oko rada s izbjeglicama nastala je 2003. godine kada su aktivistkinje i aktivisti Centra za mirovne studije prvi puta otišli u Prihvatilište za tražitelje azila u Šašnoj Gredi. Prihvatilište je bilo organizirano unutar montažnih kućica gdje su se 90-ih smještale izbjeglice iz BIH, a potom osobe iz Kosova, Rusije, Afganistana, Pakistana i slično. Ti su se ljudi zatekli u društvu čije su ratne rane bile još svježije i koje nije imalo iskustva u politikama azila i pružanja međunarodne zaštite. Nisu govorili hrvatski jezik, nisu znali koliko će dugo čekati na rješavanje svog statusa, proživjeli su teške situacije u zemlji iz koje su pobjegli te je njihov život stavljen na čekanje. Prva grupa volontera i volonterki došla je u Šašnu Gredu 2004. godine. Bili su to mladi ljudi bez ikakvog iskustva direktnog rada s izbjeglicama, no puni empatije i energije za pomaganje ljudima. Volonteri su tada pisali tzv. "Dnevnik rada u Šašnoj Gredi". Ispunjavanje dnevnika rada praksa je koja je ostala jedna od metoda rada, tako da i danas naši volonteri sastavljaju isječke i dojmove s volontiranja:

1 Volonteri i interkulturalna praksa, Centar za mirovne studije, 2014., str.5.-6.

“Prvi susret s ljudima koji su došli na učenje jezika. Soba je stvarno mala, ali bilo je ok. Prvo smo održali pozdravne govore, a onda smo nakon uzajamnog predstavljanja počeli analizirati situaciju. Samo S. je potpuni početnik a ostali su s više ili manje predznanja. Ja sam radio sa S., a kolegica s ostalima. Odradili smo glagol biti u afirmaciji i negaciji i dobio je zadaću.”

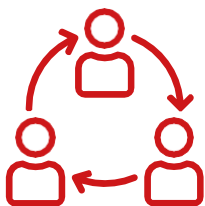
Iz godine u godinu pozivamo građane i građanke da se priključe našem volonterskom projektu te dio svog slobodnog vremena ulože u podršku izbjeglicama. Od 2004. godine do danas, kroz volonterski projekt prošlo je otprilike 250 pojedinaca/ki. Neki/e su bili angažirani/e dulje, neki/e kraće, ali svačiji doprinos bio je vrlo važan i

vrijedan. Važno nam je naglasiti da bez volontera/ki i njihovog angažmana ne bi bilo ni napora Centra za mirovne studije da kreira i utječe na javne politike

u području azila i migracija. Kako bismo razumjeli društvene procese, važno je imati uvid u to što se događa u društvu, na terenu – kakav život ljudi žive i s kojim se problemima suočavaju. Upravo nam u tome pomažu volonteri. Koliko je izazovno raditi s pojedincima/kama iz kultura različitih od one koja nam je znana i bliska, toliko je izazovno raditi s volonterima i volonterkama. Svaka nova grupa donosila je nove izazove, otvarala nova pitanja, kreirala nove ideje i okvire te se na svoj način nosila sa situacijama i pričama izbjeglica

Što je volontiranje?

Sam izraz volontiranje je izvedenica dviju latinskih riječi: volo, velle, volui = htjeti, željeti i voluntas, atis, f. = volja, želja, namjera, slobodna volja. Kada govorimo o volonterskom radu, govorimo tako o želji i namjeri da slobodno vrijeme ulažemo u svrhu ostvarenja određenog cilja. U Hrvatskoj je Zakon o volonterstvu prvi puta stupio na snagu 2007. godine, nakon čega je drugi put mijenjan 2013. godine. Sam Zakon volontiranje definira kao “dobrovoljno ulaganje osobnog vremena, truda, znanja i vještina kojima se obavljaju usluge ili aktivnosti za dobrobit druge osobe ili za zajedničku dobrobit, a obavljaju ih osobe na način predviđen ovim Zakonom, bez postojanja uvjeta isplate novčane nagrade ili potraživanja druge imovinske koristi za obavljeno volontiranje, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno”²

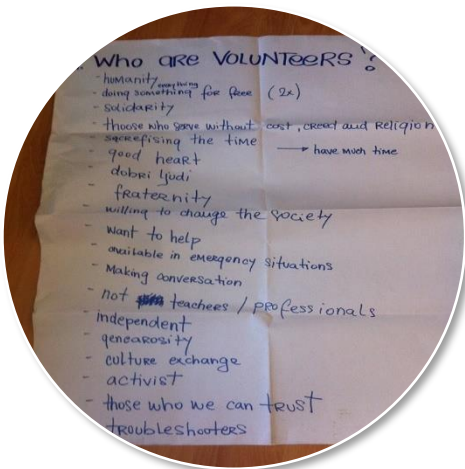
1. VOLONTIRANJE

Volontiranje u CMS-u

Volontiranje koje organizira Centar za mirovne studije odnosi se na direktan rad s izbjeglicama i drugim migrantima. Pritom nastojimo izbjegavati humanitarni oblik pomaganja izbjeglicama, te pristupanje izbjeglicama kao pasivnim žrtvama. Zaista, ljudi s kojima radimo prošli su i prolaze nezamislive užase rata, političkog ugnjetavanja, teških putovanja u potrazi za sigurnošću, post-traumatskog stresa, nesnalaženja u novim sredinama, no njihova iskustva izbjeglištva nisu jedino što ih obilježava kao ljude. Naše kritike humanitarizma rađaju se iz već elaboriranih kritika različitih humanitarnih organizacija diljem svijeta koje često ne prepoznaju ili aktivno ignoriraju potrebe stanovništva i pojedinaca s kojima rade - polazeći iz pozicije da oni znaju bolje

od ljudi kojima pružaju pomoć što im točno treba. Druga je problematika humanitarizma kao pristupa - što nas postavlja u ulogu spasitelja drugih, koji su žrtve svoje sudbine i nemaju sposobnost niti agenciju sami rješavati svoje probleme.

Pristup koji njegujemo u radu s izbjeglicama temelji se na pristupu solidarnosti, kao pristupu koji odbacuje ideje dominacije jednih nad drugima, već se vodi principima uzajamnog pomaganja, podrške i dijeljenja između jednako vrijednih i jednako sposobnih pojedinaca i grupa.

Kao volonteri u radu s ljudima, pokušavamo osvijestiti određene odnose moći koji unaprijed postoje pri uspostavljanju odnosa s ljudima: naša boja kože, pozicija u hrvatskom društvu zbog činjenice da je većina volontera rođena u Hrvatskoj te ima državljanstvo, poznaje jezik i slično - daje nam određenu poziciju privilegiranosti nad onima s kojima radimo. Važno je prepoznati i biti svjestan toga, te u isto vrijeme našim volonterskim aktivističkim radom dekonstruirati važnost i značaj tih privilegija, mijenjati društvene odnose koji pridonose takvim hijerarhijama te razbijati strukturalne barijere koje neke sprječavaju da ravnopravno sudjeluju u društvu.

Naš dugogodišnji pristup koji negujemo³ u radu s izbjeglicama temelji se na osnaživanju izbjeglica i pružanju podrške u počecima stvaranja njihovog novog života u hrvatskom društvu, a s ciljem osamostaljenja. Ne tražimo od volontera/ki da preuzmu na sebe odgovornost za ljude i da umjesto njih obavljaju neke poslove - iako će ponekad specifične situacije i konteksti od nas tražiti i takve stvari - već da stoje uz njih kada treba posjetiti institucije i potraživati prava koja su im statusom međunarodne zaštite zagarantirana. Ovim pristupom želimo izbjeći viktimiziranje izbjeglica koje ih često dehumanizira te im pružiti osjećaj da su i oni članovi ovog društva koji uz našu podršku mogu to samostalno pokazati.

Kada volontiramo - ne pristupamo iz pozicije jačeg koji pomaže slabijemu, ili iz pozicije onog koji ima znanje prema onom koji znanje nema - već je za nas volontiranje prostor međusobne razmjene znanja, vještina, iskustava. Tako i jedni i drugi postajemo davatelji i primatelji znanja. Kao volonteri smo tu da ponudimo korisno znanje i vještine - poput znanja jezika, manevriranja kroz hrvatsku birokraciju - no jednako smo tako i primatelji tuđeg znanja. Osobe s kojima radimo možda će i nas učiti svojim jezicima, ili nas upoznati detaljnije sa zemljama iz kojih dolaze. Zajedno ćemo učiti različite vještine koje posjedujemo i jedni i drugi: izrade umjetničkih djela, plesa, pjevanja. Učiti ćemo o različitim književnostima, glazbi, povijestima, političkim sustavima. Prostor volontiranja postaje prostor dijaloga, međusobne razmjene znanja, stavova, iskustava.

Volonteri Centra za mirovne studije angažirani u direktnom radu s izbjeglicama dosad su pripremali i sudjelovali u nizu aktivnosti od kojih možemo spomenuti nekoliko: poučavanje hrvatskog, engleskog i njemačkog jezika, pružanje pravnog informiranja, posjeti institucijama u kojima izbjeglice ostvaruju svoja prava, pomoć djeci u savladavanju školskog gradiva, pomoć izbjeglicama u pripremi polaganja ispita za stjecanje hrvatskog državljanstva, su-organiziranje predavanja/prezentacija o zemljama iz kojih izbjeglice dolaze, posjećivanje političkih, kulturnih institucija u Hrvatskoj, poučavanje o povijesti, društvu i kulturnim značajkama ovih prostora, organiziranje različitih kulturnih, sportskih, kulinarskih aktivnosti, organiziranje radionica za stjecanje novih vještina, pomoć pri zapošljavanju i različitim drugih aktivnosti.

Želiš li volontirati?

Prije upuštanja u ovaj tip volontiranja, željeli bismo da imate na umu nekoliko sljedećih naputaka:

Volonteri i volonterke angažiraju se na projektu na temelju **vlastite dobrovoljnosti i jasne motivacije**

Volonteri i volonterke dužni su **ravnopravno** pristupati svakoj izbjeglici

Volonteri i volonterke ne ulaze **u intimne odnose** s izbjeglicama (ako se to dogodi, CMS ne preuzima odgovornost za posljedice i probleme koje iz toga mogu proizaći)

Volonteri i volonterke obavezni su obratiti se timu Centra za mirovne studije u slučaju bilo kakvih **nelagodnih situacija** nastalih u radu s izbjeglicama

Superviziju volontera i volonterki obavlja Centar za mirovne studije u suradnji sa stručnjacima te im se u bilo kojem trenutku možete obratiti za pomoć

Centar za mirovne studije potiče volontere/ke na **samoedukaciju** o temama vezanim uz pitanje izbjeglica

O teškim situacijama i problemima **razgovarajte na vrijeme**

Centar za mirovne studije očekuje od volontera i volonterki **povratne informacije i evaluaciju** o projektu na kojem su volonteri/ke angažirani/e

Bitno je da imate na umu **kulturološke razlike** na koje ćete naići u radu s izbjeglicama

U radu s izbjeglicama postojat će **jezične barijere** koje će postojati

Volonteri/ke angažirani na ovom projektu su **tim** te se očekuje ponašanje u skladu s time: razgovarajte o problemima, stvarima koje vas muče te surađujte međusobno

Kako naći prilike za volontiranje

Usmenom predajom

Razmjena informacija između ljudi koji već imaju volonterskog iskustva

Društvene mreže

Using social media platforms (e.g. Facebook groups dedicated for volunteers) to find the right opportunity for you

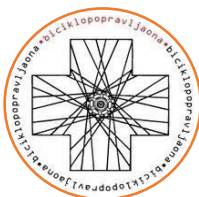
Centri / organizacije

Ako ste već identificirali pravi centar ili organizaciju u kojoj želite volontirati, možete im se pridružiti kako biste primali novosti o mogućnostima volontiranja. Štoviše, na ovaj način volonteri mogu biti obaviješteni o svim mogućnostima koje druge organizacije nude.

Gdje mogu volontirati?

Govoreći o interkulturalnim praksama u Hrvatskoj, izbjeglice i migranti su, kao i hrvatski volonteri i građani, kroz posljednjih desetak godina pokretali te i dalje pokreću različite akcije i modele interkulturalne razmjene. Ovi modeli mogu nam služiti kao životni primjeri uspostavljanja prostora za interkulturalne procese između osoba koje si međusobno pristupaju kao jednako vrijednima i s jednakim pravima. U tako uspostavljenim prostorima postoji sloboda i otvorenost za prepoznavanje međusobnih sličnosti, kao i komuniciranje oko međusobnih razlika, zapravo to su upravo prostori gdje su se različitosti pojašnjavale, objašnjavale i slavile, prostor za otvaranje razgovora o različitim temama – ponekad onima teškima i kompliciranima, a ponekad veselima i jednostavnima. Često su se takvi kolektivi i prostori stvarali uz pomoć neke vrste kulturne razmjene – bilo to kuhanja i pripreme hrane iz različitih dijelova svijeta, ili pak sviranja, pjevanja, plesa, pričanja priča. Ponekad su aktivnosti i više praktične prirode – poput sporta i tjelovježbe ili pak popravljnja bicikala. Ono što im je zajedničko je prostor bez osuđivanja drugoga i svođenje drugoga na puki kulturni stereotip, prostor znatiželje i želje za učenjem i upoznavanjem drugoga kao jednako ljudskoga kao i samoga sebe. Također zajednička je činjenica da svi navedeni kolektivi i inicijative uključuju kako lokalce, tako i nove članove društva koji zajedničkim naporima stvaraju nove, zajedničke prostore stvaranja, druženja i međusobnog razumijevanja. Neki od tih primjera mogu se i kratko navesti i opisati, a važno je znati da se u sve navedene inicijative možete javiti i priključiti kao volonteri!

Lokalne inicijative

Biciklopopravljajna Zelena Akcija je volonterski kolektiv pod okriljem **Zelene akcije / Prijatelji Zemlje Hrvatska** koji osigurava prostor, znanje i alat za popravak bicikala. Glavna ideja iza kolektiva i akcije zajedničkog popravljivanja bicikala jačanje je društvene solidarnosti kroz besplatnu razmjenu znanja i usluga te promocija održivog prijevoza. Prije nekoliko godina pokrenuli su inicijativu Bicikli za izbjeglice kroz koju zajedno s izbjeglicama i za izbjeglice popravljaju bicikle. Kao volonterski servis donirali su više od 200 bicikala izbjeglicama i tražiteljima azila. Ovakva praksa zajedničkog rada kombinira praktičan rad popravljivanja bicikala kao i stvaranje prostora za provođenje kvalitetnog, opuštenog vremena s drugim ljudima.

Kontakt: <https://biciklopopravljajna.zelena-akcija.hr/>
<https://www.facebook.com/Biciklopopravljajna/>

Živi Atelje DK je interdisciplinarna organizacija usredotočena na podršku umjetnosti te postoji od 2015. **Kolektiv Žene Ženama**, kao dio programa Bez Granica pokrenut je u proljeće 2016. kako bi povezivao žene kojima je Hrvatska dom sa ženama koje žele da im Hrvatska postane domom. Susreti, koji se događaju jednom tjedno, te posebni događaji (izleti, zabave, radionice, zajednička kuhanja), privukli su i povezali do sada preko 200 žena. Kroz navedene aktivnosti i susrete žene dijele i dobivaju vještine, znanje i osnažuju se te u isto vrijeme izgrađuju mrežu podrške kao i dijeljene vrijednosti zajedničkog razumijevanja, tolerancije te prihvaćanja raznolikosti u dinamičnom inkluzivnom društvu.

Kontakt: <https://ziviatelje.dk/>
<https://www.facebook.com/ziviateljedk/>

Zbor Domaćigosti okuplja ljubitelje pjevanja koji su odlučili doprinijeti glazbenoj raznolikosti hrvatskog društva pjevajući pjesme nastale u raznim dijelovima svijeta. Zbor je osnovan 2016. na inicijativu CMS-a s ciljevima otvaranja prostora za međusobno upoznavanje i zbližavanja, kao i smanjenje ksenofobije, predrasuda i netrpeljivosti prema drugima i drugačijima kroz kulturnu razmjenu. Svaka članica i član zbora doprinosi glazbenom izričaju zbor i odabiru pjesama koje se pjevaju. Neki od njih su profesionalni glazbenici, a neki amateri; no to u ovom zboru nije važno. Jedino što je važno je dobra volja i energija da zajedno stvaraju te da njihovo stvaralaštvo približe drugima

Kontakt: <https://www.facebook.com/zbordomacigosti/>

Društvo Afrikanaca u Hrvatskoj (sada s novim imenom - **Dijaspora Afrikanaca u Hrvatskoj**) prva je migrantska organizacija u Hrvatskoj, koju je pokrenuo Prince Wales Soniyiki, koji je krajem 2011. godine došao u Hrvatsku i ovdje ostvario pravo na izbjegličku zaštitu. DAH je od osnutka organizirao niz aktivnosti – poput interkulturalnih dijaloga održanih u više od 50 škola, umjetničko-glazbenih radionica u vrtićima, radionica sviranja, organiziranja okruglih stolova o temama poput izbjeglištva, čitanja poezije, organiziranja različitih glazbeno-kulinarskih večeri razmjene i slično. Iako DAH prvenstveno okuplja afričke migrante u Hrvatskoj – bilo da su oni izbjeglice, studenti, radnici – otvoreni su i rado primaju (te imaju) i hrvatske članove i volontere – koji zajedno sudjeluju u osmišljavanju i provedbi aktivnosti organizacije.

Kontakt: <http://dah.hr/>
<https://www.facebook.com/www.dah.hr/>

Afro Badinya, što na Mandinka jeziku znači afrička obitelj, kulturna je udruga koja se sastoji od stranaca i lokalaca, te je njena misao vodilja promicanje afričkog kulturalnog naslijeđa kroz kreativne glazbene i umjetničke projekte. Udruga naglašava da su joj ciljevi interkulturalna razmjena, te ova mlada, rastuća udruga kroz kreativne glazbene, scenske, likovne i druge projekte promovira jednakost među ljudima, suzbijanje rasne i druge diskriminacije. Dominantna područja djelovanja udruge Afro Badinya su pokret, ritam i zvuk te se za članove udruge odvijaju treninzi afričkog plesa i pjesme kao i tečaj sviranja djembe bubnjeva. Članovi udruge često gostuju i u školama s edukativnim sadržajima kao i različitim radionicama, poput pričanja afričkih priči, izrada maski i slično.

Kontakt: <https://africkiples.wixsite.com/mysite/samanski-bubanj-seruba>, <https://www.facebook.com/AfroBadinya/>

Nogometni klub Zagreb 041 nogometni je klub osnovan 2015. godine s ciljem borbe protiv svih vrsta korupcije i klijentelizma, kao i protiv svih vrsta diskriminacije i rasizma s porukom povratka nogometu kao sportu solidarnosti, zdravog nadmetanja, uvažavanja protivnika i sportu kojeg se voli zbog njegove jednostavnosti i ljepote. Klub je od samih osnutaka održavao treninge zajedno sa tražiteljima međunarodne zaštite koji su bili smješteni u obližnjem Prihvatilištu, te je mnogo dečkiju sudjelovalo na treninzima, ili samo dolazilo gledati utakmice i družiti se. Kako se kroz godine populacija Prihvatilišta promijenila, danas Klub uglavnom radi s djecom izbjeglicama u njihovom juniorskom timu, te posredno također puno surađuju i s roditeljima. Klub osim toga ima i svoj muški i ženski seniorski tim.

Kontakt: <http://www.nkzagreb041.hr/>
<https://www.facebook.com/nkzagreb041/>

Okus doma je zadruga za interkulturalnu suradnju koja je 2016. uspostavila catering biznis, koji je radio do sredine 2018. godine, koja je zapošljavala izbjeglice, migrante i hrvatske volontere. Osim cateringa, zadruga je neko vrijeme organizirala i tečajeve jezika poput arapskog. Zadruga je proizašla iz volonterskog kulinarskog projekta Centra za mirovne studije čiji su volonteri kroz godine skupljali recepte jela ljudi s kojima su radili, ta jela zajednički kuhali i prezentirali lokalnim zajednicama. Putem kulinarskih radionica i javnih prezentacija kulinarskih specijaliteta, kao i kroz izradu kuharice "Okus doma" te snimanja istoimenog dokumentarnog filma, izbjeglice su dobile priliku progovarati o razlozima svog izbjeglištva kroz gastronomiju – kako izgraditi dom u tuđini, proći proces integracije, a ne izgubiti identitet, čega se odreći, što tuđe prihvatiti.

Kontakt: <https://www.okus-doma.hr/>,
<https://www.facebook.com/okusdoma/>

Centar za mirovne studije 2011. godine osnovao je **Koordinaciju za integraciju** u kojoj se okupljaju organizacije civilnog društva koje imaju kapacitete za pružanje različitih socijalnih usluga tražiteljima/cama međunarodne zaštite, onima koji su ju dobili, kao i drugim strancima. Svaka članica koordinacije bavi se nekim drugim područjem, odnosno temom, a u nekima od njih se preklapamo. Cilj Koordinacije je uspostava mreže pružatelja različitih psiho-socijalnih usluga za gorenavedene ljude, zajedničko povezivanje i informiranje o stanju na terenu, istupanje prema institucijama i javnosti oko posebno važnih tema. Svake godine Koordinacija za integraciju zajednički organizira i **Tjedan izbjeglicaMA**. Koordinacija za integraciju okuplja više od 25 organizacija, a neke od aktivnijih organizacija i udruga navedene su u tablici ispod.

Upoznaj najaktivnije članice Koordinacije za integraciju (abecednim redom):

- **Autonomni kulturni centar ATTACK!**: Pierottijeva 11, 10 000 Zagreb, 016197223, akc.attack@gmail.com, <https://attack.hr/>
- **Centar za mirovne studije (CMS)**: Selska cesta 112a, 10000 Zagreb, +385 1 482 00 94, cms@cms.hr, <https://www.cms.hr>
- **Croatian Baptist Aid (CBA)**: Radićeva 30, 10 000, Zagreb, +385 1 4813168, info@cbaid.org, <http://cbaid.org>
- **Društvo za psihološku pomoć (DPP)**: Ulica kneza Mislava 11¹ 10000, Zagreb, +385 1 4826 111, spa@dpp.hr, <https://dpp.hr>
- **Hrvatski crveni križ (HCK)**: Služba za zaštitu migranata, Voditeljica Selma Ilić, Telefon: +385 1 4655 814 / (ext. 280) E – mail: selma.ilic@hck.hr, <https://www.hck.hr/>
- **Hrvatski pravni centar (HPC)**: Andrije Hebranga 21, 10000 Zagreb, +385 (1) 4854-934, hpc@hpc.hr, <https://www.hpc.hr>
- **Isusovačka služba za izbjeglice (JRS)**: Maksimirska Cesta 286, 10 000 Zagreb, info@jrs.hr, <http://www.jrs.hr>
- **Liječnici svijeta Belgija**: Pavla Hatza 11 (MDM), 10000 Zagreb, fieldco.croatia@medecinsdumonde.be, <http://www.medecinsdumonde.be>
- **Međunarodna organizacija za migracije (IOM)**: Račkoga 3, 10000 Zagreb, + 385 1 4816 884, iomzagreb@iom.int, <https://croatia.iom.int/>
- **Projekt građanskih prava Sisak (PGP Sisak)**: Stjepana i Antuna Radića 6/5, 44000 Sisak, +385 44 571 752, pgp-sisak@crpsisak.hr, <https://www.crpsisak.hr/>
- **Rehabilitacijski centar za stres i traumau Zagreb (RCT)**: Kvaternikov trg 12, 10000 Zagreb, +385 1 4641 342, mediji@rctzg.hr, <http://www.rctzg.hr>
- **Udruga "MI"**: Sinjska 7, 21 000 Split, 021/329-130, info@udrugami.hr, <https://www.udrugami.hr>
- **Udruga Zemljani - Are You Syrious? (AYS)**: Brune Bušića 42, 10000 Zagreb, +385996600688, areyousyrious@gmail.com, <https://www.facebook.com/pg/areyousyrious/>
- **Ured Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR)**: Vjekoslava Heinzela 44 /II 10000 Zagreb, +385 (0)1 3713 555, hrvza@unhcr.org, <https://www.unhcr.org/hr>
- **Zelena akcija**: Frankopanska 1, 10 000 Zagreb, 01/4813-096, za@zelena-akcija.hr, <https://zelena-akcija.hr/hr>
- **Živi atelje DK**: Ilica 110, 10000 Zagreb, projekti@ziviateljje.dk, <https://ziviateljje.dk>

Iskustva s volonterima i o volontiranju

Sadou Diagne, Senegal

Kada sam tek došao u Hrvatsku, za mene to nije bilo lako iskustvo. Suočavao sam se s jezičnim poteškoćama i nerazumijevanjem, kulturnim razlikama, razlikama u normama, ponašanjima i slično...Zbog toga sam se znao osjećati izgubljeno, nelagodno te sam živio dosta zatvoreno i nisam imao previše kontakata s vanjskim svijetom. Zapravo sam na neki način izbjegavao kontakt zbog nedostatka poznavanja društva i neimanja ideje o tome kako funkcionira ovo društvo u kojem sam sada, kako točno ljudi tu žive... Često sam se osjećao pod stresom zbog toga. Volonteri koje sam onda upoznao i s kojima sam radio u Porinu – uglavnom na tečaju jezika, bili su od velike pomoći i djelovali kao spona prema upoznavanju društva. Donosili su nadu, utjehu, motivaciju, znanje i ohrabivali nas da se suočimo s novom atmosferom u kojoj smo se pronašli i u kojoj sada živimo te je rad s njima bio dobra priprema na daljnji život u Hrvatskoj.

U radu s volonterima sam i sam počeo volontirati – prvo u kulinarskom kolektivu Okus doma, gdje sam godinu dana radio kao kuhar i sudjelovao u nizu kulinarskih događanja, održavao radionice, dijelio recepte. Osim Okusa doma, gdje sam se kasnije i zaposlio, volontirao sam i za udrugu Društvo Afrikanaca u Hrvatskoj, igrao nogomet u nogometnom klubu Zagreb 041 te trenutno volontiram u udruzi Afro Badinya. U DAH-u sam često sudjelovao u edukacijama u školama, kao i kulturnim događanjima - radionicama djembanja i slično. Trenutno u Afro Badinyji kuham za različite događaje koje organiziramo, pojašnjavam ljudima afričke tradicije pričanja priča, sviram djembe...

Za mene je volontiranje i rad u svim navedenim kolektivima važno zato što mi je dalo priliku upoznati različite aktere iz različitih dijelova društva u kojem živim, te je povezivanje s njima doprinijelo povećanju mojeg znanja. Osim toga, koristio sam to povezivanje i kako bih dijelio znanje koje posjedujem – te je volontiranje za mene kanal putem kojeg dijelim svoje iskustvo, svoju kulturu, civilizaciju i norme društva iz kojeg dolazim. Za mene je normalna stvar da društvo u kojem sada živim ima predodžbu o tome tko sam ja i odakle dolazim i to naposljetku stvara bolji i zdraviji zajednički suživot, zato što sada živimo na istom mjestu i dijelimo isti prostor, iako dolazimo iz različitih pozadina. To su stvari koje su me motivirale da dajem svoje vrijeme i znanje volontiranju u navedenim organizacijama.

Natalija Fabić, Hrvatska

Dugo sam čitala kojekakve tekstove, kao i prateće komentare (što je rijetko kad inteligentan postupak), o izbjeglicama u dnevnim novinama. Često je način na koji su ljudi doživljavali izbjeglice u meni izazivao mješavinu osjećaja od kojih nijedan nije bio pozitivan. Sigurno ste ih i vi primijetili u bližoj ili daljoj okolini, možda i dok ste sjedili negdje na kavi „prisluškujući“ razgovor za susjednim stolom: „Ako je u njihovim zemljama rat, neka se bore kao što smo se i mi borili. Zašto samo mladi dolaze, sigurno žele osvojiti Europu. Oni su muslimani, neka idu u muslimanske zemlje.“ Ovo su, naravno, vrlo ublažene varijante onoga što sam znala pročitati i čuti, bilo unutar vlastite obitelji, bilo od susjeda i poznanika, bilo od potpuno nepoznatih ljudi.

I, ukoliko sada na tren zamislite lentu vremena kakvu su nam prikazivali na satovima povijesti negdje u petome razredu osnovne škole, i prisjetite se računanja vremena s obzirom na to što je pripadalo periodu prije Krista i onome nakon Krista ili, drugačije, što je pripadalo starome, odnosno novome vijeku, došli bismo do situacije u kojoj se u mojoj glavi dogodila nulta točka, svojevrstan prijelomni trenutak (točnije, u mom je slučaju bila riječ o kumulativnom skupljanju mnogih „sitnih“ trenutaka u kojima su izbjeglice bile prikazivane kao da ne pripadaju ljudskoj rasi uopće) u kojemu sam iz teorije odlučila prijeći u praksu: iz nekonstruktivnog raspravljanja i relativno konstruktivnog razmišljanja u djelovanje kojim ću mijenjati ono što smatram lošim, u mjeri u kojoj ja to mogu.

Kako postupati pri volontiranju

Kako bi iskustvo volontiranja bilo pozitivno, važno je da volonter zna neke savjete prije početka volontiranja. **Komunikacija**, **predanost** i **fokus** su važni elementi. *Pročitajmo zajedno kako se Natalija nosi s njima...*

„Postoji mnogo načina uključivanja volontera u rad organizacija primarno fokusiranih na prava i potrebe izbjeglica: moguće je sudjelovati u organiziranju edukacija, druženja, pružanja pravne pomoći itd. Tko ima volje, može pronaći postojeću ili stvoriti novu „nišu“ unutar koje će osjećati da može iskoristiti svoj potencijal na način koji smatra odgovarajućim.

Komunikacija

Moje je volontiranje započelo kao volontiranje s djecom kojoj je bila potrebna pomoć oko savladavanja osnovnoškolskoga gradiva. Kako sam prilično introvertirana osoba, iznenadilo me što nisam osjećala količinu stresa kakvu sam očekivala kada sam prvi put odlazila u stan ljudima koje ne poznajem i čiji jezik ne govorim. Naknadno sam to pripisala tome što nisam imala nikakvih nedoumica u vezi toga činim li ono što je ispravno ili ne.

Ta je obitelj imala troje djece koja su išla u osnovnu školu, u razrede koji nisu bili u skladu s njihovom dobi, nego relativno u skladu s razinom poznavanja hrvatskoga jezika. Upoznala sam njihove roditelje, koji su me odmah, u znak gostoprimstva, ponudili kavom, čajem i kolačima. Kako su neki od njih i više

nego dobro govorili engleski, sporazumijevanje je teklo bitno lakše nego što sam se bojala da će teći. Nisam ih pitala odakle su. Nisam ih pitala zašto su sada u Hrvatskoj. Nisam ih pitala jesu li kršćani ili muslimani. To je bilo jednako irelevantno kao i to odakle sam ja te jesam li vjernik ili nisam.

Predanost

Ono što jest bilo bitno, bilo je jednako jasno i njima i meni: djeci je potrebna pomoć, a ja imam volje pokušati pomoći, pa je bolje da što prije krenemo. Utvrdili smo u koji razred svako od troje djece ide te koji im predmeti predstavljaju manji, odnosno veći problem te dogovorili raspored učenja. Zamolila sam ih da napišu imena razrednika tako da ih mogu kontaktirati, a naknadno smo nabavili informativke kako bismo nastavnici koji iskažu volju za time i ja mogli lakše komunicirati, s namjerom da se proces savladavanja gradiva optimizira. Uskoro mi se, nakon što sam shvatila da gradivo matematike iz osmoga razreda nadilazi moje sposobnosti, pridružio volonter koji je s djecom vrlo strpljivo rješavao zadatke i s lakoćom objašnjavao ono što je u meni izazivalo poriv za

čupanjem ovo malo kose što imam na glavi. Neposredno smo učili školsko gradivo, a posredno o razlikama između naših običaja, jezika i iskustava koja su nas oblikovala; slavili smo kako svaku ocjenu, tako i rođendane i Nowruz (Novu godinu). Prvi put u životu jela sam sjedeći na tepihu, dok je sva hrana bila na stolnjaku,

okružena ljudima koje sam već upoznala i njihovim prijateljima, koje sam tada vidjela prvi put u životu. I nije mi bilo neugodno čak ni kad ih je ponijela atmosfera i kad su se zapričali na svome jeziku, zaboravljajući na moju prisutnost; dapače, upravo me to razveselilo jer sam shvatila da smo dovoljno bliski da zaobiđemo kurtoaziju i opušteno boravimo u istome prostoru znajući da je benevolentnost ono što nas je povezalo.

Spomenuta je obitelj nakon nekoga vremena napustila Hrvatsku; ja sam i dalje u kontaktu s njezinim najmlađim članom koji se i dalje sjeća koliko sam ga provocirala jer beskonačno dugo voli igrati određenu igricu na mobitelu, a ja se i dalje sjećam trenutka kada sam mu pokušavala objasniti što je mjesečnica koristeći nekakvu pralinu koju su mi ponudili u sasvim druge svrhe. Sjećam se i kako njima, kojima je ispijanje kave bio ujedno znak iskazivanja gostoprimstva, nikada nisam uspjela suvislo objasniti da mi ne odgovara da navečer pijem crnu kavu, pa sam izlježbala pravljenje da ispijam kavu i odlazak u kuhinju po čašu vode (a zapravo s namjerom da prolijem kavu). Kasnije sam radila s još nekom djecom, no i s odraslim članovima njihovih obitelji. Kako upoznajete nove ljude, tako upoznajete i njihove prijatelje, a većina njih bi rado naučila govoriti hrvatski na razini koja je viša od trenutne. Svaka od tih novih osoba, odnosno učenje s njom i

od nje, za mene je predstavljala novi izazov; jednako tako, svaki njihov uspjeh, koliko ga god netko sa strane doživljavao sitnim, meni je bio znak da se krećem u ispravnome smjeru i poticao me da nastavim volontirati.

Tijekom vremena, kako upoznajete jedni druge, tako (i bez postavljanja pitanja) dobijete neke odgovore koji vam ljude koji su vam donedavno bili sasvim nepoznati učine još dražima: saznate, možda, da su otišli iz neke vama daleke zemlje (za koju ne biste niti bili čuli da ih niste upoznali), koju su oni cijeloga života doživljavali domom, nakon što im je eksplozija bombe uništila kuću. Saznate, možda, da su mnogi članovi njihove šire obitelji umrli. Saznate, možda, da je život kakav su planirali ono što svatko od nas želi, a svodi se na dobro zdravstveno stanje ljudi koje volimo i posao koji omogućuje život dostojan čovjeka – onaj u kojem ne moramo brinuti o tome hoćemo li moći platiti režije i nahraniti sve članove obitelji, a djeca će se moći školovati ne razmišljajući o tome trebaju li što prije početi raditi i financijski pomagati ostatku obitelji. Tijekom vremena, kako upoznajete jedni druge, tako (i bez postavljanja pitanja) dobijete neke odgovore koji vam ljude koji su vam donedavno bili sasvim nepoznati učine još dražima: saznate, možda, da su otišli iz neke vama daleke zemlje (za koju ne biste niti bili čuli da ih niste upoznali), koju su oni cijeloga života doživljavali domom, nakon što im je eksplozija bombe uništila kuću. Saznate, možda, da su mnogi članovi njihove šire obitelji umrli. Saznate, možda, da je život kakav su planirali ono što svatko od nas želi, a svodi se na dobro zdravstveno stanje ljudi koje volimo i posao koji omogućuje život dostojan čovjeka – onaj u kojem ne moramo brinuti o tome hoćemo li moći platiti režije i nahraniti sve članove obitelji, a djeca će se moći školovati ne razmišljajući o tome trebaju li što prije početi raditi i financijski pomagati ostatku obitelji.

Fokus

Tijekom vremena, kako upoznajete sami sebe, počnete postavljati neka pitanja na koja vam nitko ne može dati zadovoljavajući odgovor, bez obzira na to koliko je upućen u situaciju i koliko se potrudio: je li zaista moralo biti tako? Jesu li ljudi s drugoga dijela svijeta stvarno morali proživjeti sve što im se dogodilo i doći u zemlju o kojoj ništa nisu znali, i u kojoj ih je rijetko tko dočekao s dobrodošlicom, kako bi ispočetka pokušali graditi taj život

na koji svatko od nas ima jednako pravo? I počete primjećivati situacije koje vjerojatno ranije ne biste primijetili na svjesnoj razini: recimo, kada u njihovoj zgradi susretnete susjede koji im umjesto odzdravljanja upute prezriv pogled, a vi se nadate da oni to nisu primijetili ili, ako već jesu, da ga nisu pročitali na način na koji je bio upućen. Počete, možda, sve više shvaćati u kojoj je mjeri ovakva situacija nepravedna i preuzimati onaj dio odgovornosti koji možete preuzimati u pokušaju da utječete na njezino mijenjanje u pozitivnom smjeru.

Da, nemam čarobni štapić kojim mogu prekinuti rat. Nemam ni onaj kojim bih mogla učiniti da ljudi poštuju jedni druge i shvaćaju da ne postoji podjela u kojoj je netko manje ili više vrijedan samim time gdje se rodio, koje mu je boje koža, koje je vjere i tako dalje i tako bliže. Ono što imam na raspolaganju je određena količina vremena i određena količina sposobnosti – dodam li u tu „jednadžbu“ volju da nešto učinim, nešto ću i promijeniti. Na mikrorazini, da, ali odnekud trebamo krenuti. I ako to tvoje, njegovo, njezino ili moje kretanje s vremenom preraste u naše kretanje, možda s vremenom i izazove bitno više osmijeha na licima ljudi koji se nalaze pored nas.

Ono što mogu reći da jest sigurno je da je volontiranje iskustvo koje mijenja naš pogled na svijet, u onoj mjeri u kojoj to dopustimo i u kojoj smo na to spremni. Moja je početna pozicija bila vrlo uska; mislila sam da ću raditi nešto korisno pomažući djeci u učenju. Tada nisam znala da ću i ja učiti u mjeri u kojoj se to pokazalo u praksi; da ću u toj mjeri mijenjati kako stavove i reakcije, tako i očekivanja, shvaćajući da je prilagodljivost u novim okolnostima nužan preduvjet za napredak. Tada, također, nisam znala da ću volontirajući steći uvide koje inače ne bih bila stekla, ili barem ne

tada, te da ću upoznati (što među volonterima, što među izbjeglicama) ljude koje mogu jedino nazivati prijateljima u punom smislu te riječi. I, kako su rastanci neizbježni koliko i sastanci, naučila sam više cijeniti trenutke u kojima se s nekime prepoznaš – govorio istim jezikom ili ne – u onoj iskrenosti namjere da smo tu jedni za druge, u trenutku čija se važnost ne mjeri njegovim vremenskim trajanjem, nego nečime što nas trajno upotpuni shvaćanjem da je zaista svako godišnje doba prilika za rast i promjene.“

2. SUSTAV AZILA U SVIJETU I HRVATSKOJ

Potraživanje utočišta i sigurnosti od ugrožavanja unutar druge zemlje praksa je koja datira daleko prije modernog doba. Sam izraz azil potječe od grčke riječi *asylos* i označuje utočište, pribježište ili skrovište. U tadašnje vrijeme praksa davanja azila vezana je uz grčko i rimsko pravo i političkog je značaja, dok u srednjem vijeku postaje vezana uz crkveno pravo. Devetnaesto stoljeće na Zapad dovodi veći broj osoba koje traže zaštitu, uglavnom zbog političke aktivnosti unutar vlastitih zemalja, a današnju važnost azil dobiva u vrijeme Prvog i Drugog svjetskog rata kada 1920. dolazi do osnivanja Lige naroda, s ciljem poticanja suradnje i održavanja mira i sigurnosti među državama. 1945. Ligu naroda mijenjaju Ujedinjeni narodi, a Opća skupština UN-a 1949. osniva Ured Visokog povjerenika Ujedinjenih naroda za izbjeglice (United Nations High Commissioner for Refugees), čiji mandat postaje briga i reguliranje statusa izbjeglica. Opća skupština UN-a usvaja i Opću deklaraciju o pravima čovjeka, koja u svojem članku 14. navodi kako svatko pred progonom ima pravo tražiti i uživati utočište u drugim zemljama.

Temelj suvremenog međunarodnog izbjegličkog prava Konvencija je o pravnom položaju izbjeglica donesena 1951. godine u Ženevi, kao i njen prateći Protokol iz 1967. Konvencija definira izbjeglicu kao osobu koja se nalazi izvan zemlje koje je državljanin, zbog opravdanog straha od progona zbog rase, vjeroispovijesti, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili zbog političkog uvjerenja i nemoguće joj je da se koristi, ili se zbog straha ne želi koristiti zaštitom te zemlje. Važno je spomenuti i Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda koju 1950. donosi Vijeće Europe, i koja je najvažniji pravni dokument kojim se štite tražitelji azila i izbjeglica u Europi.

S povećanim brojem migracija u zemlje Europske unije javlja se potreba usklađivanja

sustava azila različitih država članica, te se tako 1990. na razini EU usvaja Konvencija o provedbi Šengenskog sporazuma. Iste godine donosi se i Dublinska konvencija koja propisuje kako će odgovornost za rješavanje zahtjeva za azilom biti na članici na čijem je teritoriju tražitelj prvi put tražio zaštitu, tj. u zemlji u kojoj je prvo boravio unutar Europske unije. Ugovorom iz Amsterdama 1997. ustanovljuje se Zajednički europski sustav azila (Common European Asylum System - CEAS), unutar kojeg institucije EU donose nekoliko važnih direktiva i uredbi kojima se uspostavljaju obavezni minimalni standardi koji vrijede za sve države članice. Najvažnije su tako Direktiva o privremenoj zaštiti, Direktiva o spajanju obitelji, Direktiva o prihvatu, Dublinska uredba, Direktiva o kvalifikaciji, Direktiva o postupku, te Eurodac uredba.

Hrvatska je pristupanjem Europskoj uniji preuzela obavezu usklađivanja europskog zakonodavstva s hrvatskim, te prenijeti direktive i uredbe CEAS-a, kroz donošenje Zakona o azilu (prvi je stupio na snagu 2004.), koji je prolazio nekoliko izmjena i dopuna, te se danas naziva Zakonom o međunarodnoj i privremenoj zaštiti; zatim nekoliko izmjena i dopuna Zakona o strancima, te različitim dodatnim protokolima i pravilnicima. Hrvatska je također donijela dvije Migracijske politike – 2007/2008 i 2013., uglavnom radi zadovoljavanja normi pristupanja Europskoj uniji. U sklopu nove Migracijske politike osnovano je i Stalno povjerenstvo za provedbu integracije stranaca u hrvatsko društvo, kojim presjeda ravnatelj Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina. Oni donose Akcijski plan za uklanjanje prepreka u ostvarivanju pojedinih prava u području integracije stranaca za razdoblje od 2013. do 2015. godine kao i Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje od 2017. do 2019. godine.

Što se tiče same teme integracije, Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti jamči niz prava osobama pod međunarodnom zaštitom: boravak i sloboda kretanja u Republici Hrvatskoj, osiguranje osnovnih uvjeta za život i smještaj, zdravstvena zaštita, osnovno i srednje školovanje, novčana pomoć, besplatnu pravnu pomoć, sloboda vjeroispovijesti i vjerskog odgoja djece, rad, socijalnu skrb, spajanje obitelji, a osim tih prava imaju i pravo na pomoć pri uključivanju u društveni život. Integracija je spomenuta u obje migracijske politike kao i u dva navedena akcijska plana, no Hrvatska zapravo do danas nije ustanovila sveobuhvatan pristup integraciji - ne samo izbjeglica, već i drugih stranaca; kvalitetne mjere uklanjanja prepreka u ostvarivanju gorenavedenih prava; kao niti smjer niti viziju kojom zamišlja naše, u praksi sve više, multikulturalno i raznoliko društvo. Možda se ovdje možemo prisjetiti da se integraciji može pristupiti i kao modelu koji se gradi odozgo prema gore - te tako primjeri interkulturalnih praksi koje gradimo zajedno s izbjeglicama i volonterima inspiriraju one na vlasti da sukladno našim aktivnostima kreiraju javne politike koje ih podupiru.

Institucije

Glavna nadležna institucija za pitanja tražitelja međunarodne zaštite kao i drugih stranaca jest Ministarstvo unutarnjih poslova. Osim odlučivanja o dodjeljivanju međunarodne zaštite, MUP je nadležan za upravljanje prihvatnim centrima za tražitelje međunarodne zaštite u Zagrebu i Kutini, tranzitnim prihvatnim centrima u Trilju i Tovarniku kao i Prihvatnom centru za strance Ježevo, koji je zapravo detencijski centar. Važno je i za naznačiti da je Upravni sud nadležan za rješavanje žalbi na prvostupanjske odluke MUP-a o dobivanju međunarodne zaštite.

U Hrvatskoj se integraciji na institucionalnoj razini pristupa multisektorski tako da su različita ministarstva nadležna za svoja područja djelovanja - pa je tako Ministarstvo obrazovanja nadležno za organiziranje tečaja hrvatskog jezika, Ministarstvo zdravlja za problematiku pristupa zdravstvenim uslugama i slično.

Nadležne institucije su navedene u nastavku.

- **Ministarstvo unutarnjih poslova (MUP)**, Ulica grada Vukovara 33, 10 000 Zagreb, 00 385 1 6122 111, www.mup.hr, pitanj@mup.hr
- **Ministarstvo znanosti i obrazovanja (MZO)**, Donje Svetice 38, 10 000 Zagreb Tel: 01/4569 000, <https://mzo.gov.hr/>, ministrica@mzo.hr
- **Ministarstvo zdravstva (MIZ)**, Ksaver 200a, 10 000 Zagreb Tel: 01/4607 555, www.zdravlje.hr, pitajtenas@miz.hr
- **Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (MDOMSP)**, Trg Nevenke Topalušić 1, 10 000 Zagreb Tel: 01/555 7111, www.mdomsp.gov.hr, ministarstvo@mdomsp.hr
- **Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava (MRMS)**, Ulica grada Vukovara 78, 10 000 Zagreb, 01/610 6111, www.mingo.hr, info@mingo.hr
- **Ministarstvo kulture (MIN-KULTURE)**, Runjaninova 2, 10 000 Zagreb Tel: 01/4866 666 www.min-kulture.hr, kabinet@min-kulture.hr
- **Ministarstvo vanjskih i europskih poslova (MVEP)**, Trg N.Š. Zrinskog 7-8, 10000 Zagreb, tel.: +385 (0)1 4569 964, <http://www.mvep.hr>, ministarstvo@mvep.hr
- **Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja (MGIPU)**, Ulica Republike Austrije 20, 10000 Zagreb, tel: 01 3782 444, <https://mgipu.gov.hr>, pitanja@mgipu.hr
- **Središnji državni ured za obnovu i stambeno zbrinjavanje (SDUOSZ)**, Savska cesta 28 10000 Zagreb Tel: 01/6172 524, <https://sduosz.gov.hr/>, sduosz@sduosz.hr
- **Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske (ULJPPNM)**, Mesnička 23, 10 000 Zagreb Tel: 01/4569 358, www.uljppnm.vlada.hr, ured@uljppnm.vlada.hr, Ravnatelj Ureda Alen Tahiri, univ.spec.pol. - nacionalna kontakt osoba za integraciju
- **Upravni sud Republike Hrvatske**, Frankopanska 16, 10 000 Zagreb Tel: 01/4807 800, <http://vusrh.hr/>, kontakt@vusrh.pravosudje.hr
- **Hrvatski zavod za zapošljavanje**, Radnička cesta 1, 10000 Zagreb Telefon: 01/612 6000, www.hzz.hr, hzz@hzz.hr
- **Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje**, Margaretska 3, 10000 Zagreb, 0800 7979, <https://www.hzzo.hr>, glasnogovornik@hzzo.hr
- **Ured pučke pravobraniteljice Republike Hrvatske**, Trg hrvatskih velikana 6, 10 000 Zagreb Tel: 01/4851 855 01/4851 853, www.ombudsman.hr, info@ombudsman.hr
- **Pravobraniteljica za djecu**, Teslina 10, 10 000 Zagreb Tel: 01/4929 669 01/4921 278, www.dijete.hr, info@dijete.hr
- **Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova**, Preobraženska 4/1, 10 000 Zagreb Tel: 01/4848 100, www.prs.hr, ravnopravnost@prs.hr
- **Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom**, Savska cesta 41/3 10 000 Zagreb Tel: 01 / 6102 170, www.posi.hr, ured@posi.hr

3. INTEGRACIJA I INTERKULTURALNOST

Današnje vrijeme možda je više nego ikada usredotočeno na pitanje migracija u svijetu, kao i na pitanje tko točno odlučuje tko ima pravo na mobilnost te pod kojim uvjetima. Riječima kamerunskog filozofa Achillea Mbembea⁴, sam smisao granica je da ih se prelazi – kao što nam dokazuju stoljeća tradicije trgovanja i kretanja svjetskih populacija. Prema njemu, cirkulacija je fundamentalna – za produkciju kulturnih, političkih, ekonomskih, društvenih i religijskih formi. Mbembe ističe da je najvažniji pokretač društvenih, ekonomskih, političkih transformacija i promjena upravo mobilnost. Na isti način na koji ljudi oduvijek migriraju, jednako tako se mijenja društveni i individualni pogled na to što to migriranje jest, što je to koncept društva, kulture i suživota. Osim same problematike kretanja i toga tko ima pravo biti mobilan, druga usredotočenost današnjeg vremena fokus je na to na koji način one koji migriraju i doseljavaju, i koji su naizgled drugačiji od nas, uklopiti u ono što percipiramo kao naša društva i našu kulturu.

Današnja zapadnjačka društva, iako u praksi sve više multikulturalna - u smislu da sve više migranata i migrantskih zajednica sačinjava njihovu populaciju, sve su više nepovjerljiva prema ideji stranca, kao i prisutnosti istih u njihovim životima⁵. Stranci, migranti, izbjeglice tako (p)ostaju prijjetnja našem načinu života, našoj kulturi i vrijednostima - te su često etiketirani kao nazadni, primitivni,

4 Achille Mbembe, The Idea of a Borderless World, Africa is a Country: <https://africasacountry.com/2018/11/the-idea-of-a-borderless-world>

5 Strah od stranca vs. dobrodošlica strancu, Panel o interkulturalizmu, CMS, 2016., str.3.

previše tradicionalni, nespremni na promjenu.

Često se osobe koje migriraju prvenstveno gleda kao nosioce svojih kultura – što god to značilo - te zapravo na kulture - koje postaju statične, ahistorijske i esencijalističke, gledamo kao na stvari koje ljudi nose iz jednog mjesta u drugo. Takav pogled na kulturu isto nosi sa sobom pretpostavku da su svi članovi određene kulturne grupe jednako posvećeni toj kulturi, da ju jednako shvaćaju i prakticiraju, što dovodi do vrlo homogenog shvaćanja društva. Ljude koji dolaze trebamo promatrati prvo kao ljude poput nas, s kojima zapravo dijelimo puno sličnosti; i koji jednako kao i mi normama, kulturama i praksama vlastitih društava pristupaju individualistički i kritički, a tek zatim kao pripadnike određenih kultura i grupa - koje se također ne bi trebale shvaćati kao date i nepromjenjive.

Isto tako, puno se naglaska u današnje vrijeme stavlja na individuu ili grupe koje doseljavaju, a puno manje na sama društva u koja dolaze. Sami akademski diskursi, a kamoli javne politike ili politički diskurs ili javno mnijenje, rijetko kada preispituje ideju integracije same kao teoretskog koncepta, ili kao modela suživota ili kao ideje iza stvaranja javnih politika. Umjesto, prihvaća se određen već stvoren okvir, kojim se zapravo promatra i naglašava koliko se oni koji dolaze razlikuju od onih koji su već tu. Tako je koncept integracije ukalupljen u zamišljeni koncept prirode našeg društva - u koje se netko integrira, i u koncepte već postojećih parametara identiteta i razlike, tj. onog što nekog čini različitim od nas. No glavno je pitanje je li naše društvo i kultura statičan pojam, realnost našeg svijeta ukalupljena unutar državnih granica ili i društva i kulture imaju fluidnu, evolvirajuću prirodu.

Naposljetku, prevelik fokus na kulturnim razlikama u drugi plan stavlja problematiku strukturalnih barijera i izazova s kojima se susreću migranti u novim društvima u kojima dolaze. Moramo se zapitati, ako je integracija dvosmjerni proces, što se točno

mijenja u društvima primitka - da li je to puko otvaranje prema toleranciji i pasivnom suživotu, ili se tu govori i o mijenjanju samih sebe - svojih stavova i društvenih normi, kao i u širem kontekstu, dokidanju sustavnih nejednakosti, institucionalnog rasizma i ostalih strukturalnih opresija.

Promišljajući o modelima integracije stranaca, na koje možemo gledati kao na različite političko-filozofske diskurse, državne modele i prakse različitih integracijskih javnih politika, ali kao i praksu “odozdo” koju stvaraju lokalne

zajednice i novi članovi društva, Centar za mirovne studije stavlja da promicanje modela interkulturalizma i procesa zajedničkog učenja najpravedniji model

uključivanja novopridošlih članova u sam čin re-izgradnje društva u koja dolaze. Interkulturalnost je tako proces koji nikada ne staje, u kojem novi i stari članovi društva kritički pristupaju različitim aspektima kultura onih novih kao i onih "starih" članova društva, preispitivanju određenih društvenih normi i zajedničkom kreiranju nekih novih.

Interkulturalizam možemo gledati kao model koji se temelji na procesu interkulturalnog dijaloga koji obuhvaća otvorenu razmjenu stavova između individua i grupa različitog etničkog, kulturnog, vjerskog i jezičnog podrijetla i nasljeđa, na temelju međusobnog razumijevanja i poštovanja. On stremi etici maksimalne tolerancije za individualni izbor i nulte tolerancije za totalitarne sustave. Ovaj model zahtijeva konstantan dijalog i kritičko propitivanje integracije i društvene kohezije temeljene na zajedničkim vrijednostima, jednakosti dostojanstva, ali i na percepciji povjerenja, odanosti i predanosti. On kreće od činjenice da se kulture mijenjaju pod različitim utjecajima i zahtijeva interdisciplinarni pristup. Temelji se na višeslojnim odnosima i pristupima, kao i shvaćanju da se doseljavanje više ne doživljava kao potpuni prekid s prethodnim načinom i mjestom života ili puko preuzimanje novih obrazaca, običaja i normi. Osobe koje se doseljavaju u nove prostore zadržavaju veze s prostorima koje su napustile – bilo to u povremenim povratcima doma, kontaktu s obitelji, slanjem novca, dijasporskim organiziranjem i slično, te na taj način žive transkulturalne živote.

Kako piše Bužinkić⁶: Interkulturalna priča priznaje povijesni identitet, ali ga vidi evolucijski u procesu u kojemu svi građani bilo kojeg identiteta imaju glas i nitko nema privilegiran status. Taj koncept prepoznaje aktualni kontekst i ono što se događa, ali i predviđa ono što će se dogoditi u društvu. Stupanj prihvaćanja interkulturalne priče ovisi o ravnoteži između nada i strahova te javne debate koja se centralizira oko njih. Ahilova peta leži u strahu da bi nas oni drugi mogli promijeniti. Ideja da mogu biti jednaki u stvaranju nove zajedničke kulture izaziva kulturnu anksioznost. Čini se sigurnijim i razumnijim da se ti drugi prilagode osnovama i normama prije nego što postanu su-odlučivačima. Ovaj pristup vrlo lako sklizne u asimilaciju kao uvjet integracije u kojemu 'oni' trebaju postati isti kao 'mi'. Kada su ovi zahtjevi proizašli iz straha i nepovjerenja i kada su podržani već konstruiranim i nestrukturiranim strahovima pred 'njih' se stavlja zahtjev stalnog stvaranja povjerenja iznova iako postoji izražena sumnja da će to doista i moći, prije nego što postanu ravnopravnim članom. Ovo naravno, duboko kompromitira demokraciju u njezinim temeljima (Taylor, 2012).

Pojmovnik

Izbjeglica je osoba koja se nalazi izvan zemlje državljanstva ili uobičajenog boravišta. Ne može/ne želi zaštitu te zemlje ili se ne može/ne želi vratiti zbog osnovanog straha od proganjanja zbog:

- rase
- vjere
- nacionalnosti
- pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili
- političkog mišljenja Izvan pravnog okvira, izbjeglicom možemo nazvati svaku osobu koja je bila prisiljena napustiti uobičajeno mjesto boravišta.

Stranac je osoba drugog državljanstva; a iz perspektive hrvatskih državljana - osoba koja nema hrvatsko državljanstvo.

Migrant je osoba koja migrira s ciljem trajnijeg nastanjivanja. Ovaj pojam se u javnosti doživljava negativnije od pojma izbjeglica. Koristimo ga uglavnom ako je potrebno napraviti razliku u pravnom smislu između migranata i izbjeglica. Pojam migrant je ujedno krovni pojam za sve osobe koje migriraju, dobrovoljno ili prisilno. Dakle, sve izbjeglice su migranti, ali nisu svi migranti izbjeglice.

Interno raseljena osoba / prognanik je osoba koja je prisiljena napustiti svoj dom i mjesto stanovanja uslijed ratnih sukoba ili izbjegavanja posljedica oružanih sukoba, općeg nasilja, kršenja ljudskih prava, prirodnih katastrofa ili nesreća izazvanih ljudskim djelovanjem, a koja nije prešla međunarodno priznate državne granice.

Dijete bez pratnje je osoba koja nije navršila osamnaest godina života, a nalazi se u novoj zemlji bez pratnje roditelja/zakonskog zastupnika ili je nakon ulaska u zemlju ostala bez te pratnje.

Ranjive skupine su: poslovno nesposobne osobe, maloljetnici, starije i nemoćne osobe, teško bolesne osobe, osobe s invaliditetom, trudnice, samohrani roditelji s maloljetnom djecom te žrtve trgovanja ljudima, mučenja, silovanja ili drugog psihičkog, fizičkog i seksualnog nasilja. incapacitated persons, minors, elderly and infirm persons, seriously ill persons, persons with disabilities, pregnant women, single parents with children who are minors and victims of trafficking, torture, rape or other psychological, physical and sexual violence.

Tražitelj/ica azila je stranac/strankinja koji/koja ulaskom u RH podnese zahtjev za azil te se za vrijeme razmatranja zahtjeva nalazi u zemlji. Osobe koje traže azil uglavnom su smještene u Prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite - objektima koji služe kolektivnom smještaju tražitelja azila. Hrvatska ima dva takva objekta:

u Kutini i Zagrebu. Ako tražitelj azila ima vlastita sredstva kojima može financirati smještaj ili pak ima članove obitelji ili prijatelje koji su voljni primiti ih – onda može i ondje boraviti, uz prethodno javljanje Ministarstvu unutarnjih poslova koje je nadležno za postupak traženja azila. Tražitelji azila nemaju ograničenje prava kretanja te mogu biti smješteni bilo gdje na teritoriju RH.

Azilant je izbjeglica kojoj je odobrena međunarodna zaštita (azil) na temelju odredbi Zakona o međunarodnoj i privremenoj zaštiti. U Hrvatskoj postoji pravna distinkcija pojmova izbjeglica i azilant iako se radi o istoznačnim pojmovima. Izbjeglicama se smatraju osobe koje su 90-ih izbjegle s naših prostora, dok se azilantima smatraju stranci koji u Hrvatskoj imaju izbjeglički status. S obzirom na to da je sustav azila uveden u RH 2003. godine, postojala je potreba da se ratne izbjeglice s prostora bivše Jugoslavije nazivom razlikuje od „novih“ izbjeglica.

Azil je pružanje zaštite i utočišta određene države na njenom teritoriju osobi koja je napustila svoju državu zbog osnovanog straha od proganjanja, odnosno zato što su mu/joj ugrožena osnovna ljudska prava. Prema Zakonu o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (čl. 20.) “ Azil će se priznati tražitelju koji se nalazi izvan zemlje svog državljanstva ili uobičajenog boravišta, a osnovano strahuje od proganjanja zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja zbog čega ne može ili ne želi prihvatiti zaštitu te zemlje”. Azil se neće i ne može odobriti na temelju ekonomskih razloga, već isključivo političkih.

Supsidijarna zaštita je zaštita koja se odobrava strancu/strankinji koji/koja ne ispunjava uvjete za odobrenje azila, a za kojega/koju postoje opravdani razlozi koji ukazuju da će se povratkom u zemlju podrijetla suočiti sa stvarnim rizikom trpljenja ozbiljne nepravde. Zbog takvog rizika stranca/strankinju ne stavlja se pod zaštitu zemlje podrijetla već im se odobrava ovaj oblik zaštite na period od 3 godine.

Privremena zaštita je zaštita koja se odobrava strancima koji u velikom broju dolaze iz zemlje u kojoj je zbog rata (ili njemu sličnog stanja), općeg nasilja ili unutarnjih sukoba došlo do kršenja ljudskih prava. Privremena zaštita je zaštita hitnog i privremenog karaktera odobrena u izvanrednom postupku u slučajevima masovnog priljeva ili predstojećeg masovnog priljeva raseljenih osoba iz trećih zemalja koje se ne mogu vratiti u zemlju svog podrijetla, osobito ako postoji rizik da zbog tog priljeva nije moguće učinkovito provesti postupak za odobrenje međunarodne zaštite, radi zaštite interesa raseljenih osoba i drugih osoba koje traže zaštitu.

Načelo non-refoulement (zabrane vraćanja)

je temeljno načelo definirano Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. koje štiti izbjeglice, koje se nađu na području izvan svoje zemlje podrijetla, od prisilnog vraćanja na područje gdje postoji vjerojatnost da bi bili proganjeni, mučeni ili ubijeni. Članak 33. Konvencije glasi: „Nijedna država ugovornica ne smije protjerati niti vratiti (refouler) izbjeglicu, na bilo koji način, na područje gdje bi njen život ili sloboda bili ugroženi zbog njene rasne, vjerske, ili nacionalne pripadnosti ili pak zbog pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili zbog političkog mišljenja.“ Republika Hrvatska je potpisnica Konvencije i time je dužna

primjenjivati načela Konvencije.

Dublinka uredba je uredba Vijeća EU kojom je definirana nadležnost članice EU o postupku traženja azila u zemlji članici EU. Dublinka uredba unosi pojam „dijeljenje tereta“ u zajedničkom sustavu azila EU, što znači da osoba koja zatraži azil u jednoj zemlji članici isto ne može učiniti u drugoj zemlji članici. Cijeli proces podržava EURODAC SUSTAV – baza podataka EU-a s otiscima prstiju tražitelja azila. Kada netko zatraži azil, bez obzira na to gdje se nalazi u EU, njegovi se otisci prstiju unose u središnji sustav Eurodac; čime je vidljivo u kojoj je zemlji osoba prvi puta zatražila azil.

Sigurna treća zemlja je zemlja u kojoj je stranac/strankinja boravio/boravila prije dolaska u RH, pod uvjetom da je u njoj siguran od proganjanja ili kršenja ljudskih prava zbog svoje rase, vjere, nacionalnosti, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili političkog mišljenja, da se zemlja pridržava međunarodnih načela u svezi sa zaštitom izbjeglica i da se stranac može u tu zemlju zakonito vratiti i zatražiti azil bez straha od protjerivanja u zemlju gdje bi njegov život, sigurnost ili sloboda bili ugroženi.

Preseljenje (resettlement) je proces odabira i preseljenja iz zemlje u kojoj je osoba zatražila međunarodnu zaštitu u zemlju koja je tu osobu odlučila primiti kao izbjeglicu. To je proces traženja zaštite u kojem se postupak vodi u jednoj zemlji, a osoba koja je predala zahtjev za zaštitom boravi u drugoj zemlji. Kada i ako zemlja koja vodi postupak azila, isti taj azil odobri - osoba (potencijalno i njena uža obitelj) se preseljava iz zemlje u kojoj je boravila tijekom trajanja postupka azila.

Premještanje (relocation) je proces zajedničkog sustava azila EU nastao 2015. koji uključuje premještanje tražitelja azila iz jedne zemlje članice EU u drugu zemlju članicu EU, čime druga zemlja članica postaje odgovorna za postupak traženja azila.

Najčešća pitanja koja volonterke/i postavljaju o sustavu azila

Može li se status azila izgubiti?

Statusi azila i supsidijarne zaštite mogu se poništiti i prestati. Međunarodna zaštita neće se dodijeliti, te će se poništiti ako je već dodijeljena osobama za koje se ozbiljno sumnja da su počinile, poticale ili na drugi način sudjelovale u izvršenju zločina protiv mira, ratnog zločina, zločina protiv čovječnosti, određenih zločina prije dolaska u RH ili u izvršenju djela koja su u suprotnosti s ciljevima i načelima Ujedinjenih naroda, te ako predstavljaju opasnost za pravni poredak i nacionalnu sigurnost RH. Također, status se može poništiti kad je stečen na temelju pogrešno predstavljenih ili izostavljenih činjenica, lažnim prikazivanjem bitnih činjenica i okolnosti, korištenjem krivotvorenih isprava i drugih dokumenata. Status međunarodne zaštite u principu prestaje kada prestanu okolnosti zbog kojih je određena osoba dobila međunarodnu zaštitu, kad se ta osoba sama stavi pod zaštitom države iz koje je pobjegla ili na drugi način ostvari zaštitu, primjerice stjecanjem državljanstva zemlje čiju zaštitu može uživati. Svakako, status se može poništiti ili prestati nakon što nadležno tijelo obavijesti osobu o razlozima te mu/joj omogućiti da se izjasni.

Što je to prvi stupanj traženja azila, a što drugi stupanj?

Utvrđivanje okolnosti koje nekoga čine izbjeglicom zadaća je dvaju državnih tijela u Republici Hrvatskoj:

- u prvom stupnju traženja azila – Ministarstvo unutarnjih poslova, odnosno pravnic/e zaposleni/e u Ministarstvu na poziciji donositelja/ica odluke u slučajevima traženja azila
- u drugom stupnju traženja azila – Upravni sud, odnosno suci/sutkinje zaposleni/e na Upravnom sudu. U Republici Hrvatskoj postoje četiri Upravna suda: u Osijeku, Rijeci, Splitu i Zagrebu.

Prvi i drugi stupanj traženja azila dva su različita postupka koja nisu međusobno povezana niti se nastavljaju jedan na drugi. Procedura je sljedeća: ako Ministarstvo unutarnjih poslova donese negativnu odluku u postupku traženja azila, odnosno

odbije zahtjev za azil, tada tražitelj/ica ima mogućnost žalbe na tu odluku pri Upravnom sudu. Pred Upravnim sudom, tražitelj/ica azila i predstavnik/ca MUP-a (donositelj/ica odluke) su suprotstavljene stranke. U drugom stupnju traženja azila, tražitelj/ica azila ima pravo na besplatnu pravnu pomoć koju pružaju odvjetnici/e s liste za besplatnu pravnu pomoć.

Koja prava imaju tražitelji/ce azila?

Tražitelji/ce azila imaju pravo na boravak i slobodu kretanja u Republici Hrvatskoj te osiguranje odgovarajućih materijalnih uvjeta za život i smještaj. Za vrijeme postupka, tražitelj/ca azila može boraviti u Prihvatilištu za tražitelje azila ili na bilo kojoj adresi u Republici Hrvatskoj na svoj trošak, uz odobrenje Ministarstva unutarnjih poslova. Tražitelji/ce azila imaju pravo na hitnu medicinske pomoć koja obuhvaća pružanje dijagnostičkih i terapijskih postupaka koji su nužni u otklanjanju neposredne opasnosti po život i zdravlje. Maloljetni/e tražitelji/ce azila imaju pravo na školovanje pod istim uvjetima kao i hrvatski državljani. U drugostupanjskom postupku tražitelji/ce azila imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć pri sastavljanju tužbe i zastupanje pred Upravnim sudom. Također, tražitelji/ce azila imaju pravo na novčanu pomoć, pravo da primaju humanitarnu pomoć te slobodu vjeroispovijesti i vjerskog odgoja djece. Nakon godinu dana od dana podnošenja zahtjeva, tražitelji/ce azila imaju pravo na rad bez dozvole za boravak i rad.

Kako se traži azil?

Iskazivanje namjere za traženje azila može se izraziti na graničnom prijelazu prilikom obavljanja granične kontrole, a ako se osoba već nalazi na teritoriju Republike Hrvatske, tada namjeru može iskazati u policijskoj postaji. U praksi, to znači da treba potražiti policijskog/u djelatnika/cu i reći mu/joj "ja bih zatražio/la azil" ili napisati na komad papira. Nakon iskazivanja namjere, potrebno je podnijeti zahtjev za azil, a to se odvija u Prihvatilištu za tražitelje azila u Zagrebu, ispred donositelja/ice odluke. Nakon toga slijede intervjui u kojima donositelji/ce odluke detaljno ispituju osobu o razlozima traženja azila uz pomoć prevoditelja/ice.

Kako ću moći komunicirati s ljudima ako nemamo zajednički jezik?

Iako neće biti najjednostavnije, komunikacija je više od samog jezika te postoji puno načina za komuniciranje s ljudima s kojima ćete raditi, čak i ako ne govorite isti jezik. Probajte s crtežima, pjesmama, gestama - ne morate se bojati isprobavanja i istraživanja novih načina komunikacije. Ponekad, uključivanje osoba koje znaju više jezika može biti od pomoći - tako one postaju spone između vas i osoba s kojima radite.

Sudwind
(Austria)

PATRIR
(Romania)

Development Perspectives - DP
(Ireland)

CPS – Center for Peace Studies
(Croatia)

RCT ZAGREB

Rehabilitation centre for
stress and trauma - RCT
(Croatia)

Slovene Philanthropy – SP
(Slovenia)

cesie
the world is only one creature

CESIE
(Italy)